

DIAGNOZA POTRZEB KULTURALNYCH SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ W POWIECIE OPATOWSKIM

OPATÓW

MAJ – CZERWIEC 2023

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Narodowego Centrum Kultury: Dom Kultury+ Edycja 2023

SPIS TREŚCI

WSTĘP	3
ZAŁOŻENIA I CELE PROGRAMU DK+ 2023	4
OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA I UWARUNKOWANIA POWIATU OPATOWSKIEGO	5
METODOLOGIA	7
WNIOSKI, POTENCJAŁ, POTRZEBY, POMYSŁY, PROBLEMY	8
INSPIRACJE	10

SŁOWEM WSTĘPU.....

Szanowni Państwo,

Powiatowe Centrum Kultury w Opatowie istniejąc od 2017 roku wypełnia zadania powierzone w zakresie rozpowszechniania kultury, ochrony lokalnego dziedzictwa i co ważnej w kontekście niniejszego badania - pobudzania i rozwijania aktywności lokalnej mieszkańców Powiatu Opatowskiego, zwłaszcza tej kulturalnej.

Udział w tak ważnym zadaniu jakim jest Program „DOM KULTURY+- Inicjatywy lokalne edycja 2023” – Narodowego Centrum Kultury, jest dla nas ogromnym zaszczytem, wyróżnieniem i zobowiązaniem. Nasza odsłona nosi nazwę „Powiatowe Centrum Kultury w Opatowie- w tyglu opatowskiej aktywności”.

Wyniki rozmów, spotkań, i ankiet stworzyły diagnozę do której będziemy się odwoływać zarówno podczas realizacji zadania jak i po jego zakończeniu. Staraliśmy się, aby był to dokument przystępny, i przejrzysty, tak by odwoływanie się do niego we wniosku było niemalże „automatyczne”.

Dziękujemy za poświęcony nam czas, chęć rozmowy, otwartość i serdeczność jakimi nas Państwo obdarzyliście w trakcie badań odbywających się, zarówno w waszych Gminach, jak również podczas organizowanych przez nas wydarzeniach. Było to dla nas cenne i ciekawe doświadczenie.

Jesteśmy przekonani, że to początek wspólnej, kulturalnej przygody, a POTENCJAŁ który w Was drzemie, pomysły oraz chęci do działania znajdą pozytywne odwzorowanie w realizowanych inicjatywnych.

ZESPÓŁ
POWIATOWEGO CENTRUM KULTURY
W OPATOWIE

ZAŁOŻENIA I CELE PROGRAMU „DOMY KULTURY + INICJATYWY LOKALNE EDYCJA 2023”

Kiedy „wrzucimy” w wyszukiwarkę hasło „DOM KULTURY + Inicjatywy Lokalne...” na stronie Narodowego Centrum Kultury znajdziemy taką oto definicję „Celem strategicznym programu dotacyjnego Narodowego Centrum Kultury Dom Kultury+ Inicjatywy lokalne jest inicjowanie działań służących wzmocnieniu zaangażowania domów kultury w życie społeczności lokalnej, odkrywaniu i rozwijaniu potencjału i kapitału kulturowego jej członków oraz kulturotwórczych zasobów społeczności. Program skierowany jest do domów kultury, które gotowe są prowadzić nowatorskie działania animacyjne projektowane w oparciu o przeprowadzoną wcześniej diagnozę i poddane ewaluacji, a ukierunkowane na bezpośrednią i bliską współpracę z przedstawicielami społeczności lokalnej. Główny nacisk programu położony jest na nawiązywanie przez dom kultury stałych relacji z mieszkańcami miejscowości, na terenie których działa. Odkrywanie talentów i wzmacnianie potencjału społecznego ma owocować stworzeniem wspólnych projektów na rzecz społeczności lokalnych i przestrzeni publicznej”.¹

Jest to „ pigułka programu” który zmienia lokalne społeczności, daje poczucie sprawczości i przyczynia się do zacieśnienia współpracy na rzecz lokalnej kultury po obu stronach. W tym programie PCK jest waszym partnerem i opiekunem. Co ważne realizacja inicjatyw rozpoczyna się po opublikowaniu diagnozy i rzeczywistym badaniu jakie instytucja realizująca przeprowadziła w ramach diagnozy oraz przeprowadzeniu procedury konkursowej.

Konkurs na realizację inicjatyw jest przeprowadzany w sposób jawny poprzez przesłanie/ złożenie formularza, a wyboru dokonuje niezależna komisja. Przeprowadzenie zwycięskich inicjatyw dla mieszkańców jest samą przyjemnością, bowiem część związana ze sprawozdawczością i rozliczeniem „spada” na barki pracowników instytucji. Warto więc podjąć działanie i spróbować swoich sił w kulturalnej przygodzie.

¹ <https://www.nck.pl/dotacje-i-stypendia/dotacje/programy-dotacyjne-nck/dom-kultury/edycje-programu-dom-kultury-/dom-kultury-inicjatywy-lokalne> dostęp 17.06.2023

OGÓLNA CHARAKTERSYTYKA I UWARUNKOWANIA POWIATU OPATOWSKIEGO

Powiat Opatowski to rozległy teren zamykający z jednej strony granice z Województwem Mazowieckim a z drugiej z Lubelskim. Obszar ten zajmuje 910,87 km² - tj. 8 gmin (w tym 3 gminy miejsko- wiejskie). Są to:

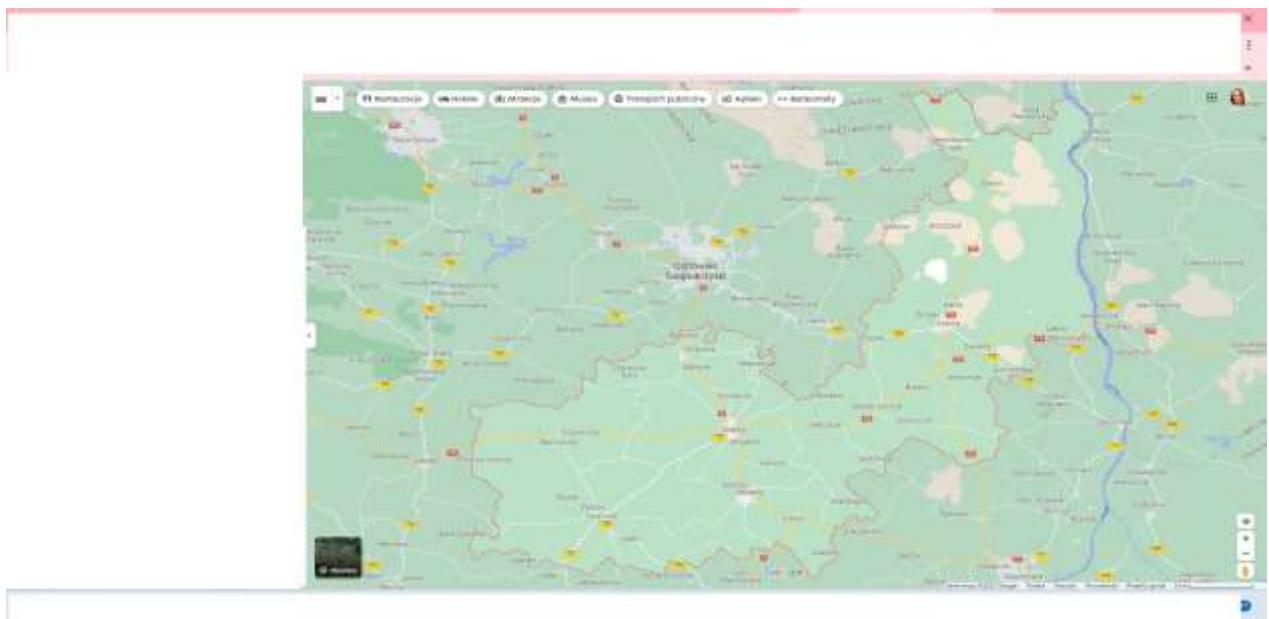
GMINY WIEJSKO – MIEJSKIE TO:

- Iwaniska
- Opatów
- Ożarów

GMINY WIEJSKIE

- Baćkowice
- Lipnik
- Sadowie
- Tarłów

Usytuowany jest we wschodniej części woj. świętokrzyskiego w rozwidleniu dróg krajowych: (E 371) - nr 9 Radom - Rzeszów, nr 74 Kielce - Lublin, nr 757 Opatów - Staszów. Położony między wschodnią częścią Gór Świętokrzyskich (Pasma Jeleniowskie- gm. Baćkowice) a południowo-wschodnią częścią Wyżyny Łżeckiej (gm. Tarłów) posiada liczne walory przyrodnicze i historyczne

*Mapa Powiatu Opatowskiego – źródło : mapy Google, dostęp 19.06.2023

Sięgając do informacji o wieku i liczbie mieszkańców czytamy: Powiat opatowski ma 48 894 mieszkańców, z czego 50,5% stanowią kobiety, a 49,5% mężczyźni. W latach 2002-2022 liczba mieszkańców zmalała o 15,8%. Średni wiek mieszkańców wynosi 43,6 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa świętokrzyskiego oraz nieznacznie większy od średniego wieku mieszkańców całej Polski².

Mimo trzech ośrodków miejskich w tym historycznego Opatowa, są to tereny typowo rolnicze, nawet jeśli jest mowa o terenach przyległych do Cementowni Ożarów- duża część jej pracowników dorabia w rolnictwie bądź posiada najbliższych członków rodziny zatrudnionych w rolnictwie. 59,8% mieszkańców powiatu opatowskiego jest w wieku produkcyjnym, 15,9% w wieku przedprodukcyjnym, a 24,3% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym.

45,1% aktywnych zawodowo mieszkańców powiatu opatowskiego pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 16,2% w przemyśle i budownictwie, a 9,0% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 1,1% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości).³

METODOLOGIA

Diagnoza potrzeb kulturalnych w gminach wiejskich, jest poważnym wyzwaniem ze względu na rozszczępienie gospodarstw, tym bardziej, że wywiady i badania były prowadzone w maju kiedy rozpoczynają się prace polowe. Spotkania dostosowywaliśmy tak aby jak najmniej odciągać lokalną społeczność od codziennych obowiązków- odbywały się więc w niedzielę późnym po południem, lub na imprezach, wydarzeniach organizowanych przez PCK.

Przeprowadzaliśmy również

Początkowo założeniem badających było wyciągnięcie wniosków do diagnozy z ankiet. Po raz kolejny jednak najlepszą formą diagnozy była bezpośrednia rozmowa- stosując metodę fucosową (Grupa fokusowa to niewielka grupa ludzi, zazwyczaj reprezentująca rynek docelowy, do których kierujesz pomysły i pytania dotyczące Twojego produktu, usługi, sytuacji) Spotkania takie, zostały przeprowadzone w miejscach gdzie ludzie skupiają się w sposób naturalny a więc sklep, plac przy remizie OSP, świetlica czy miejsce imprezy lokalnej. Staraliśmy się aby wśród osób ankietowanych byli przedstawiciele wszystkich gmin.

² ZA : https://www.polskawliczbach.pl/powiat_opatowski/dostep_19.06.2023

³ Tamże dostep 19.06.2023

Pytania jakie zadawaliśmy miały formę otwartą, a podczas spotkań stosowaliśmy również metodę zapisywania swoich spostrzeżeń i pomysłów dzieląc je podczas np. podczas „burzy mózgów” na poszczególne obszary – PROBLEMÓW, POMYSŁÓW, POTRZEB

Najważniejsze pytania otwarte dla tej diagnozy to :

PYTANIA OTWARTE:

1. Jakie działania/inicjatywy twórcze chciałby Pan/i podjąć?
2. Czego brakuje w Pani/a miejscowości z dziedziny kultury?

SPOŚRÓD PYTAŃ ZAMKNIĘTYCH

3. Kiedy ma Pan/i czas korzystać z oferty kulturalnej PCK i innych instytucji kultury?
 - a) Termin jest bez znaczenia
 - b) Popołudniami
 - c) Wiezorami
 - d) W niedzielę po południu
 - e) Inne

Ostatnie jest o tyle ważne iż jak wynika z wcześniejszych doświadczeń badających, możliwości uczestniczenia w kulturze oraz jej tworzenia na terenach wiejskich determinują pory roku o czym jeszcze wspomnimy poniżej. Niemniej jednak dbając o to by nie popełnić znacznych błędów metodologicznych, które wypaczyłyby by nasze badania ani co najważniejsze nie zniechęcić badanych, skontrolowaliśmy się na pytaniach otwartych oraz formie otwartej rozmowy w których najważniejsze były czas na wysłuchanie i szacunek poświęcony naszym mieszkańcom. Ankieta internetowa nie spotkała się ze sporym zainteresowaniem bowiem odpowiedziało na nią jedynie 6 osób. Jest to potwierdzenie przyjętego przez nas podejścia że najlepszą formą badawczą choć dużo bardziej czasochłonną będą rozmowy bezpośrednie.

WNIOSKI, POTENCJAŁ, POTRZEBY, POMYSŁY, PROBLEMY

Nowoczesność w gospodarstwach widać tu na każdym kroku, ale mimo rolnicy są wciąż podporządkowani rytmowi natury. Mieszkańcy tego regionu od wiosny aż do późnej jesieni pracują w polach od świtu do nocy, co za tym idzie ich potrzeby wybory, spojrzenie i związane z kulturą determinują natura i praca polowa. To wpływa też na wszelkie możliwości korzystania z „usług oferowanych” przez PCK. „Animacją” lokalnej społeczności zajmują się tu głównie szkoły, ewentualnie w niektórych miejscowościach OSP, aczkolwiek nie sposób nie zauważyć, że w Powiecie Opatowskim aktywnie działa wiele stowarzyszeń, w tym szczególnie KGW. To w nich badająca widzi potencjał jako osoby które mogą złożyć wnioski do realizacji programu.

Diagnozowanie odbywało się najczęściej w formie swobodnej rozmowy podpartej wcześniej informacją o programie „ Dom Kultury + Inicjatyw Lokalne...” Mieszkańcy poszczególnych miejscowości różnili się poziomem wiedzy o działaniach kulturalnych jakie podejmuje PCK oraz zdaniem na temat tego co jeszcze powinno lub może się dziać w niektórych sferach.

Spora część osób z którymi zostały przeprowadzone rozmowy stwierdziła, **iż istnieje potrzeba odbywania wyjazdów edukacyjnych i studyjnych aby móc się uczyć, inspirować, w sferze kultury, nie być zamkniętym tylko w swoim "zaścianku"**, „Chcielibyśmy się czegoś nauczyć, tyle teraz warsztatów ciekawych, w muzeum to chyba z 20 lat nie byłam”⁴ Tu u nas ciężko znaleźć pomysły, człowiek robotą zagnany. A jak by wyjechał, podpatrzył, porozmawiał z innymi bo jak się da u innych da to i u nas nie??”⁵ Ale również po to by działać z pożytkiem dla lokalnej społeczności, działając na przykładach które już gdzieś się sprawdziły.

Wspomniano już tu krótko o tym, iż to natura i praca na roli determinuje możliwości korzystania z kultury i jej tworzenia. Z rozmów z lokalną społecznością jednoznacznie wynika że wśród młodzieży, osób dorosłych i seniorów (którzy równie często są jeszcze aktywni) najbardziej odpowiednią porą na korzystanie z kultury, uczestniczenia w zajęciach, warsztatach, spotkaniach autorskich czy imprezach są godziny wieczorne a także niedziela, późną jesienią i zimą godziny popołudniowe. Świadczą o tym poniższe wypowiedzi „ Co dzień w pole, młode do pracy, szkoły wie Pani jak jest – a przy niedzieli to można coś skorzystać”⁶ „ Późną jesienią jak się po południu zrobi ciemno, mogłoby się coś ciekawego porobić”⁷ „ Jakby się dało gdzieś pojechać, coś zobaczyć to i jedną sobotę można poświęcić”⁸ Wtedy bowiem te grupy mają czas aby realizować się twórczo. Inaczej rzecz ma się w przypadku dzieci, tu rodzice chętnie widzą zajęcia w godzinach popołudniowych niezależnie od dnia tygodnia, aczkolwiek ze wskazaniem aby były one organizowane na czas co najmniej 2-3 godzin. Na krótsze zajęcia „dzieci nie opłaca się wozić, za duża odległość, a tak przy okazji inne rzeczy w mieście się załatwi”⁹

Problemy o jakich mówiono podczas diagnozy dotyczą również zróżnicowanego podejścia zarówno władarzy poszczególnych gmin do aktywności lokalnej jak i również spadek aktywności lokalnych społeczności, niechęć do działania wynikająca z oceniania, zazdrości i konfliktów jakie dotyczą małe społeczności. Kultura wydaje się tu być dobrym facytorem.

Wskazując najbardziej rozpoznawalne działania PCK, większość odpowiedziała iż najbardziej widoczną imprezą jest „ POWATOWY FESTIWAL KGW” czy coroczne Dożynki Powiatu Opatowskiego. Podobne wnioski wyciągają jeśli chodzi o mniejsze wydarzenia.

Zaskoczeniem w diagnozie mogą być natomiast potrzeby związane z działaniami stałymi, mieszkańcy wśród najchętniej wskazywanych działań wymieniali

⁴ Wypowiedź osoby ankietowanej

⁵ Wypowiedź osoby ankietowanej

⁶ Wypowiedź osoby ankietowanej

⁷ Wypowiedź osoby ankietowanej

⁸ Wypowiedź osoby ankietowanej

⁹ Wypowiedź osoby ankietowanej

- Warsztaty tematyczne: malarskie, hand-made, florystyczne, dekoracyjne, wokalne (tworzenie zespołów ludowych bazujących na tradycyjnych przyśpiewkach) historyczne, folklorystyczne, warsztaty kulinarne , integracyjne , rekreacyjne, specjalistyczne(np. modelarskie)
- Spotkania i warsztaty tematyczne dla młodzieży : djskie, graficzne, zajęcia harcerskie, ruchowe, krajoznawcze
- Spotkania z ciekawymi osobami w tym również pisarzami, odkrywcami, regionalistami etc
- Wizyty profesjonalnego teatru, muzyków mogących przyjechać na miejsce by dać przedstawienie , pokazy filmowe

Na pytanie w jaki sposób najlepiej informować lokalną społeczność o wydarzeniach kulturalnych prawie 80% wskazało tradycyjną formę czyli plakaty, ulotki ale trafiły się też odpowiedzi szczególnie wśród młodszych osób aby stworzyć system informowania na facebooku, newsletter czy system sms dla chętnych. Jest to zatem forma nad którą placówka może się zastanowić, by rzeczywiście docierać do większego grona odbiorców.

PCK I JEGO POSTRZEGANIE

W rozmowach o tym czy mieszkańcy czują się dobrze w PCK, większość bo ponad 90% z respondentów odpowiedziała twierdząco. Niecałe 10 % odpowiedziało że w zależności od sytuacji tzn czy organizowane jest wydarzenie o charakterze kameralnym czy bardziej komercyjnym.

Możliwości jakie stwarza Powiatowe Centrum Kultury w Opatowie uznano za wystarczające jednak nie wszyscy uznali że są satysfakcjonujące. Bardzo wyraźnie pojawia się jednak potrzeba rozwoju w sferze kultury i poznawania nowych form aktywności a jednocześnie bazowanie na posiadanym dziedzictwie. Z drugiej strony największą przeszkodą jaką ma do pokonania instytucja jest dostępność, aby każdy mógł skorzystać z ofert przygotowywanych przez PCK w Opatowie, ważne jest aby realizować podjętą ścieżkę „wychodzenia w miejscowości”. Chodzi tu o to, że nie wszyscy mogą przyjechać do Opatowa czy to ze względu na bariery ekonomiczne czy komunikacyjne, lub brak czasu. Jest to poważne wyzwanie bowiem Powiat jest sporym obszarem, realnie patrząc niemożliwym jest dotarcie do wszystkich w jednakowy sposób.

Program „DOM KULTURY + Inicjatywy Lokalne „ jest okazją do tego by mieszkańcy Powiatu Opatowskiego mogli wziąć „kulturę w swoje ręce” i odczuwać ją osobiście, należy się spodziewać iż pomysły na Inicjatywy będą nakierowane na naukę poprzez doświadczenie czyli wymieniane tu wyjazdy studyjne czy inicjatywy i wydarzenia związane z kulturą ludową, historią lokalną, spotkaniami i wydarzeniami. W społeczności lokalnej da się zauważyć potencjał na którym można przy odpowiednim wsparciu zbudować wspaniałe rzeczy. Jednak by to się spełniło trzeba dostosować kulturę dla ludzi a nie ludzi do kultury. Na tak „rozlanym obszarze” trzeba się kierować w każdych działaniach społecznych prostotą, lokalnością, dostosowaniem się do specyfiki miejsca. Kultura w tak małych miejscowościach (z niewielkimi miastami jako centrum) jest często jedynym oknem na świat i często możliwością do przełamania barier, łamania stereotypów, i wyrównywania szans szczególnie dla najmłodszych jej mieszkańców choć dotarcie do nich bywa trudniejsze.

INSPIRACJE

Aby łatwiej było działać polecamy

1. <https://publicystyka.ngo.pl/aktywne-spoleczności-lokalne-to-wiecej-niz-aktywne-organizacje>
2. <https://witrynawiejska.org.pl/>
3. <https://e.org.pl>
4. <https://nikidw.edu.pl>
5. <https://www.nck.pl/dotacje-i-stypendia/dotacje/programy-dotacyjne-nck/dom-kultury/publikacje/inkubator-pomyslow-tworcze-dzialania-lokalne-w-policach>
6. <https://www.nck.pl/dotacje-i-stypendia/dotacje/programy-dotacyjne-nck/dom-kultury/publikacje/wioski-kultury>

ORAZ ZAPRASZAMY DO KONTAKTU Z NAMI ;)

**Powiatowe Centrum Kultury
w Opatowie**

ul. Szpitalna 4A,

27-500 Opatów

tel. 507-737-750

e-mail: centrum@kulturaopatow.pl

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

NARODOWE
CENTRUM
KULTURY

DOM
KULTURY+

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Narodowego Centrum Kultury: Dom Kultury+ Edycja 2023